بزرگان اندیشه (۵۴)

پرسش های ایمان

حمیدرضا فرزاد

Peter Berger

پیتر برگر

در دهه های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ پیتربرگر، هاروی کاکس وعده ای دیگر، از جانبداران بی پروای «نظریه سکولاریزاسیون یا دنیوی شدن» بودند. این نظریه می گفت که با پیشرفت تکنولوژی و پیشروی مدرنیته در عرصه فرهنگ، دین به حاشیه رانده می شود و ما به زعم کاکس در یک «شهر سکولار» زندگی می کنیم. بعدها کاکس در کتاب شهر سکولار (۱۹۸۴) این نظرش درباره دین را از بن تغییر داد. پیتر برگر نیز درعقیده پیشین خود کاملاً تجدیدنظر کرد و این عقیده را مطرح ساخت که «دنیای امروز همانقدر دینی است که در گذشته بود. این پندار که ما در دنیای سکولار زندگی می کنیم نادرست است.» او خاطرنشان می کند که نهضت های دینی، خود را با فرهنگ سکولار سازگار نساختند و به حیات خود ادامه دادند وهویت واعتبارشان را با موفقیت حفظ کردند. به عقیده برگر انتقادی که در همه نهضت های دینی جدید نسبت به سکولاریسم می شود این است که بی بهره گی از امر استعلایی یا وجود متعالی (transcendence) و نادیده گرفتن آن وجود آدمی را دچار انحطاط می کند و در نهایت به وضعیتی غیرقابل دفاع و ترمیم ناپذیر می انجامد. او استدلال می کند که میل و کشش به وجود متعالی جز و جدایی ناپذیر روح آدمی است که نادیده گرفتن آن فرجام بدی در پی دارد.

پیتر برگر جامعه شناس برجسته آمریکایی امروزه یکی از مشهورترین نظریه پردازان و تحلیلگران جامعه شناسی و از بزرگترین جامعه شناسان دین به شمار می رود. او اکنون مدیر مؤسسه دین ومسائل جهانی در دانشگاه بوستن است. برخی از آثار او عبارتند از: «جهانی سازیهای بسیار: تنوع فرهنگی در دنیای مدرن (۲۰۰۲)، سکولاردنیای جهان: احیای دین و سیاست جهانی (۱۹۹۹)، حدود انسجام اجتماعی (۱۹۹۹) و بعد خنده آور تجربه انسان (۱۹۹۷). چندین کتاب مشهور نیز در علم جامعه شناسی و جامعه شناسی دین دارد. هیچ یک از این آثار به فارسی ترجمه نشده است. برگر علاوه بر جامعه شناسی، دستی هم در الهیات دارد گرچه یک متأله حرفه ای رسمی محسوب نمی شود. آخرین کتاب او، اثری است به نام پرسش های ایمان که به مسائل، فرصت ها وچالش های مسیحیت در دنیای مدرن می پردازد. در این گفتار به پاره ای از نظرات او در این کتاب که عمدتاً محدود به اصول عقاید مسیحی نباشد اشاره خواهد شد.

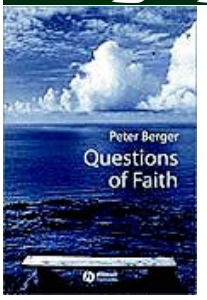

ایمان:

پیتربرگر کتاب خود را با این پرسش آغاز می کند که اگر کسی ایمان نداشته باشد، آیا اصلاً دلیلی هست که چرا باید به موضوع ایمان علاقه مند باشد؟ او برای شرح و بسط نظر خود چنین می گوید: عجالتاً این مسأله را که چرا باید ایمان داشت کنار بگذاریم. دلایل خوبی برای این قضیه وجود دارد که چرا بعضی آدمها، غالباً بسیار هم با موفقیت زندگی می کنند بدون آنکه ایمان داشته باشند. مسأله دشوارتر این است که ببینیم چطور ممکن است شخصی باشد که علاقه ای به این موضوع نداشته باشد؟ یعنی اساساً خود موضوع ایمان و بی ایمانی هیچ دغدغه و توجهی در او برنینگیزد. برگر که زاویه دید خوبی انتخاب کرده است در ادامه می نویسد: ایمان دینی، به هر شکل، همواره مستلزم یک فرض اساسی و بنیادین است: اینکه فراسوی واقعیت زندگی عادی روزمره واقعیتی هست، واقعیت یا وجودی ژرف تر که رئوف و با محبت (benign) است. به تعبیری دیگر، ایمان دینی این معنا را در بر دارد که در ورای مرگ و نابودی که چنانکه می دانیم نه تنها ما آدمیان بلکه هر چیزی را که در این جهان بدان تعلقی داریم، نوع بشر و سیاره ای که صحنه سرگذشت اش بوده، و (اگر فیزیک جدید درست بگوید) کل جهان را در کام خود فرو می برد حیات وتقدیری هست. ممکن است کسی به شکلی معقول بگوید که به چنین تقدیر متعالی اعتقاد ندارد اما اینکه بگوید هیچ علاقه و اعتنایی به آن ندارد کمتر معقول و مستدل است. دین متضمن این معنا است که واقعیت نهایتاً در محدوده بشری مفهوم می شود. این جسورانه ترین اندیشه ای گذاشته بود «جهان مفروض و بدیهی انگاشته شـــــده» (taken -for- the world granted) افراد استثنایی هستند که به مدد ژرف اندیشی و نگاه نافذ فکری این» بدیهی انگاری» را زیر سؤال می برند افرادی مثل سقراط یا ایشنتین. اما این افراد نادرند. برای بیشتر مردم واقعیت عادی و دم دست وقتی زیر سؤال می رود که اتفاقی در جریان عادی زندگی وقفه ایجاد کند. غالباً آنچه اتفاق می افتد چیز ناخوشایند و بدی است مثل بیماری، محرومیت، از دست دادن موقعیت اجتماعی یا مصائب فردی و جمعی. اما بدیهی انگاشتن واقعیت روزمره ممکن است با امور خوب هم مورد چون و چرا قرار گیرد: یک تجربه زیبایی شناختی قوی، عاشق شدن، یا احساس خاصی که با تولد اولین فرزند به انسان دست می دهد. در هر حال، ناگهان معلوم می شود که واقعیت و عالم وجود چیزی بیش از آن چیزی است که پیشتر تصور می شده است. این همان چیزی است که می توان از آن به تجربه های استعلا یا تعالی تعبیر کرد. (experiences of transcendence) مع الوصف اینگونه تجربه ها هنوز دینی نیستند چون ملحدان و کسانی که «نمی دانم گو» هستند یعنی آنان که علم انسان را در پایبندی به اعتقادات وعمل دینی کافی نمی دانند (agnositcs) نیز بیمار می شوند، دل در چیزی می بندند و صاحب فرزند می شوند. اما می توان این تجربیات را مقبل دینی (pre-religious) نامید. فرد هنگامی از نگرشی ماقبل دینی به نگرش دینی راجع به استعلا گام می نهد که اعتقاد داشته باشد واقعیتی که در فراسوی تجربه های عادی است معنای خوبی برای ما دارد. اینجا هم باید گفت که اعتقاد به چنین چیزی ضروری نیست اما در نظر گرفتن امکان آن قطعاً موضوع جالب توجهی است.

برگر در ادامه می گوید: روانکاوی را می شناختم که سخت پایبند به فروید بود. با او گفت وگوهایی درباره دین داشتم. برای او است که آدمیان تا به حال داشته اند. چه بسا این یک پندار باشد اما حتی اگر چنین باشد پنداری جالب توجه است.

بیشتر وقت ها، در طول زندگی معمولی، واقعیت را همان چیزی می گیریم که به نظر می رسد. آلفرد شوتس فیلسوف اسم این را قبول این قضیه دشوار بود که چگونه ممکن است یک آدم عاقل و اهل فکر (که مرا هم در زمره آنان می شمرد) دیندار باشد. می گفت تا آنجا که به یادداره همیشه یک ملحد راسخ العقیده بود و اطمینان داشت که دین یک پندار دلخوش کننده بیش نیست. یک بار به او گفتم آیا تا به حال اصلاً دراین مورد دچار شک و تردید نشده است؟ گفت: نه، هرگز در این مورد تردید نداشته ایم. بعد کمی درنگ کرد و گفت: چرا گاه دراین مورد دچار شک هم شده ام. او لحظاتی را به یاد می آورد که در الحاد و بی دینی اش تردید می کرد وقتی که مثلاً به سمفونی نهم بتهوون گوش می داد. تورنتون وایلدر در رمان روز پانزدهم مارس فکر مشابهی را در دهان ژولیوس سزار می گذارد. سزار وایلدر می گوید که هیچوقت به خدایان اعتقادنداشت (او فقط برای مصلحت سیاسی به آداب مذهبی رایج یونان عمل می کرد). اما سزار تصدیق می کرد که مواقعی هم پیش آمده که در الحاد و بی دینی اش تردید پیدامی کرد. گاه اتفاق می افتاد که در بحبوحه جنگ و نبرد یا هنگام تصمیم گیری در امورمهم سیاسی این احساس به او دست می داد که قدرتی بزرگ تر او را راهنمایی می کند.

ازسوی دیگر این سؤال مطرح می شود که اگر کسی ایمان داشته باشد چرا باید درباره آن سؤال کند؟ هستند آدمهایی که ایمان دارند بدون آنکه احساس نیاز به تدبر و تأمل در آن کنند. گاه این ایمان را، «کودکانه» می نامند. اما ضرورتاً چیزی نیست که باید رهایش کرد. اینها غالباً آدمهایی هستند که درمحیطی که درآن ایمان خاص شان مفروض و بدیهـی انگاشته شده است پرورش پیدا کرده اند یا تجربه نیرومندی داشته اند که ایمانشان راتأیید و تقویت و قدرت آن را در ذهن و ضمیرشان حفظ می کرد.

یا شاید قدرت و قابلیت طرح سؤال درمورد ایمان مربوط به شخصیت های خاصی است: به تعبیر دینی می توان گفت که چنین ایمانی یک موهبت (gift) است. ارزشی که شخص برای تأمل و تفکر قائل است معلوم می کند که آیا به چنین افرادی رشک می برد یا فکرمی کند که آنها بر خطااند. باوجود این، بیشتر آدمها (و به هیچوجه نه فقط روشنفکران) خود را ناگزیر از تعمق و تأمل درتجربه ها و اعتقاداتشان می بینند. اگر که فقط تجربه ها و اعتقاداتشان او دوست داشت روی غذایش نمک زیادی بریزد. یک روز مادرش فراموش کرد و نمکدان را کنار بشقابش نگذاشت. سرباز نگاهی به دوروبرش کرد و گفت «یکی اون نمکدون لعنتی رو بده به من.»

همه خوشحال شدند: جنگجوی از جنگ برگشته گویا بر ضربه روحی اک به باعث این سکوت طولانی اش شده بود غلبه کرده بود. مادرش نمکدان را کنار بشقابش گذاشت و گفت: «بسرم من خیلی خوشحالم که داری دوباره با ما حرف می زنی. چرا قبلاً حرف نمی زدی؟» او جواب داد: «قبلاً مسأله ای وجودنداشت.»

برگر درادامه می نویسد: یک جامعه شناس می تواند بگوید که مدرنیته درمورد اعتقادات ایجاد مسأله می کند. علت اش هم میزان بالای کثرت گرایی (Pluralism) است که در محیط اجتماعی انسان مدرن به وجود می آورد. جایی که کثرتی از اعتقادات وجوددارد و بنابراین افراد مجبورند دست به انتخاب میان آنها بزنند، میزان بالایی از تأمل وتعمق اجتناب پذیر است. این واقعیت، درهرحوزه ای از زندگی انسان تبعات گسترده دارد. یکی از آنها این است که رسیدن به یقین دینی امر دشوارتری می شود. پس به یک معنی هرشخص صاحب فکر اگر دلمشغولی نسبت به دین داشته باشد باید یک متأله باشد، کسی که به الهیات می پردازد.

برگر در ادامه، یکی دیگر از پیامدها را این می داند که امروز الهیات نباید به دست متألهان حرفه ای واگذارشود. بـایـد دیـالـوگ و گفت وگویی میان متألهان حرفه ای و سایر کسانی که فاقد چنین شناخت رسمی و حرفه ای هستند، باشد.

ادامه مطلب فردا در همین صفحه

متزلزل کرده است. فرد به طور فزاینده ای با اعتقادات و ارزش ها و شیوه های زندگی متفاوت بسیاری روبرو می شود و بنابراین وادار می شود که میان آنها انتخاب کند.

انتخاب مستلزم دست کم تأمل مقدماتی است. پس انتخاب دینی مستلزم لااقل تأمل مقدماتی است.

به تعبیر فلسفی، مدرنیته مسأله می آفریند.

یک لطیفه قدیمی آمریکایی هست که معنای این قضیه را به خوبی نشان می دهد. یک سرباز از جنگ برگشت و آدم خوش سخنی بود اما حالا فقط ثابت می نشست و حرف نمی زد.

خانواده اش نگران او بود و هرچیزی را برای راحتی و آسایش او فراهم می کرد. سرشام مادرش بهترین غذاهایی که دوست داشت جلویش می گذاشت و بعد یک نمکدان بزرگ کنار بشقابش قرارمی داد چون می دانست که او دوست داشت روی غذایش نمک زیادی بریزد. یک روز مادرش فراموش کرد و نمکدان را کنار بشقابش نگذاشت. سرباز نگاهی به دوروبرش کرد و گفت «یکی اون نمکدون لعنتی رو بده به من.»

برگر داده ای می نویسد: جنگجوی از جنگ برگشته گویا بر ضربه روحی اک به باعث این سکوت طولانی اش شده بود غلبه کرده بود. مادرش نمکدان را کنار بشقابش گذاشت و گفت: «بسرم من خیلی خوشحالم که داری دوباره با ما حرف می زنی. چرا قبلاً حرف نمی زدی؟» او جواب داد: «قبلاً مسأله ای وجودنداشت.»

برگر درادامه می نویسد: یک جامعه شناس می تواند بگوید که مدرنیته درمورد اعتقادات ایجاد مسأله می کند. علت اش هم میزان بالای کثرت گرایی (Pluralism) است که در محیط اجتماعی انسان مدرن به وجود می آورد. جایی که کثرتی از اعتقادات وجوددارد و بنابراین افراد مجبورند دست به انتخاب میان آنها بزنند، میزان بالایی از تأمل وتعمق اجتناب پذیر است. این واقعیت، درهرحوزه ای از زندگی انسان تبعات گسترده دارد. یکی از آنها این است که رسیدن به یقین دینی امر دشوارتری می شود. پس به یک معنی هرشخص صاحب فکر اگر دلمشغولی نسبت به دین داشته باشد باید یک متأله باشد، کسی که به الهیات می پردازد.

برگر در ادامه، یکی دیگر از پیامدها را این می داند که امروز الهیات نباید به دست متألهان حرفه ای واگذارشود. بـایـد دیـالـوگ و گفت وگویی میان متألهان حرفه ای و سایر کسانی که فاقد چنین شناخت رسمی و حرفه ای هستند، باشد.

ادامه مطلب فردا در همین صفحه

نشر عرفان ناشر کتابهای مذهبی
فروردین ۱۳۸۴
۱۲ شنبه
۱۳ یکشنبه
✓ تقویم
✓ سررسید
✓ دفترتلفن
سررسید سیره پیامبران همراه با بنهای روانی و صورت کارت پستال
ترتیب ایران زمین همراه با نقشه های سفرهای ایرانی
چهار مضمون ایران همراه با بعد و دید مناظر ایرانی
سه شنبه ۱۵
سررسید آنلاین
دفتر مرکزی: (۴خط) ۸۸۰۳۹۲۴

آگهی مزایده
شرکت بازرگانی سازمان صنایع ملی ایران در نظر دارد اقلام ذیل را از طریق مزایده به فروش رساند:
۱ـ لوازم و قطعات یدیه پاک کنی — تعدادی
۲ـ اثاثیه مستعمل اداری — تعدادی
۳ـ یخچال ۶ فوت آزمایش ـ کارکرده — ۲۵ دستگاه
۴ـ قیر، پالت چوبی و طنق پلاستیکی — تعدادی
۵ـ پایه چراغ پروژکتور — ۵۵۶ عدد
از متقاضیان دعوت می شود جهت رویت و دریافت برگ شرایط مزایده از تاریخ ۱۳۸۳/۹/۲۸ لغایت ۱۳۸۳/۱۰/۲ به آدرس جاده قدیم قم، ۶۰ متری شور آباد، بعد از روغن موتور ایران، اولین خیابان سمت راست، انبار ۱۱۰ فدک مراجعه نمایند.
شمامجهت کسب اطلاعات بیشتر باتلفنهای ۸۷۵۸۴۴۷ و ۸۷۵۲۶۶۵ تماس حاصل فرمائید.

بسمه تعالی
آگهی تصمیمات شرکت توزیع نیروی برق قزوین (سهامی خاص) به شماره ثبت ۲۳۳۷
برابر صورتجلسه مجمع عمومی عادی مورخ ۸۳/۴/۱۴ که در تاریخ ۸۳/۸/۷ به این اداره واصل گردیده تصمیماتی به شرح ذیل اتخاذ گردید:
۱ – صورت های مالی سال منتهی به ۸۲/۱۲/۲۹ به تصویب رسید.
۲– روزنامه ایران به عنوان روزنامه کثیرالانتشار برای درج آگهی های شرکت تعیین گردید.
۳– موسسه حسابرسی نمودگر روش به عنوان بازرس اصلی و آقای فتحعلی ولائی، به عنوان بازرس علی البدل برای مدت یکسال انتخاب شدند.
رئیس ثبت اسناد و املاک قزوین– رسولی

بسمه تعالی
آگهی مناقصه عمومی
۸۳/۳۱۵
شرکت توزیع نیروی برق استان قزوین
شرکت توزیع نیروی برق استان قزوین در نظر دارد، انواع کابلهای فشار ضعیف مورد نیاز خود را با برگزاری مناقصه عمومی خریداری نماید. لذا کلیه تولید کنندگان و فروشندگان مربوطه می توانند از تاریخ چاپ آگهی به مدت یک هفته در ساعات اداری برای خرید اسناد و شرایط مناقصه به مبلغ ۲۰/۰۰۰ ریال به نشانی: قزوین، ابتدای خیابان طالقانی، شرکت توزیع نیروی برق استان قزوین، طبقه دوم، امور تدارکات مراجعه و یا از طریق سایت اینترنتی این شرکت به نشانی www.qazvin-ed.co.ir دریافت نمایند.
دفتر روابط عمومی
شرکت توزیع نیروی برق استان قزوین

آب مایه حیات است آن را هدر ندهیم
وزارت نیرو شرکت آب و فاضلاب استان سمنان (سهامی خاص)
آگهی مناقصه نوبت اول
شرکت آب و فاضلاب استان سمنان درنظر دارد اقلام ذیل را از طریق مناقصه عمومی خریداری نماید.
کنتور آب ½ اینچ به تعداد ۳۰۰۰ دستگاه از محل طرح های داخلی
لذا کلیه تولیدکنندگان می توانند ظرف یک هفته پس از انتشار آگهی نوبت دوم برای دریافت اسناد مناقصه به امور قراردادهای این شرکت واقع در سمنان، بلوار بسیج، روبروی استانداری مراجعه نمایند. بدیهی است هزینه دو نوبت آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.
(تلفن تماس: ۲۰-۴۴۴۹۱۱۷-۰۲۳۱ داخلی: ۲۳۵ و ۲۳۲)
روابط عمومی و آموزش همگانی
شرکت آب و فاضلاب استان سمنان

توتال استیشن لیزری پنتاکس
مدل R-326 با متعلقات استاندارد
دقت ۶ ثانیه قیمت ۵۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال
مدل R-326 N با متعلقات استاندارد
با قابلیت ۱۸۰ متر تا ۲۰۰ متر فاصله یابی بدون رفلکتور
دقت ۶ ثانیه قیمت ۶۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال
تئودولیت دیجیتال مدل ETH-320
قیمت ۱۷/۹۰۰/۰۰۰ ریال
تیو اتوماتیک مدل AP-120
قیمت ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال
شرکت جاهد طب
تجهیزات نقشه برداری پنتاکس
تلفن ۸۳۱۵۰۰۰-۰۲۱ ۱۲ خط
www.pentaxr300.com

آگهی مناقصه (ش۷۸-۸۳)
شرکت شهرکهای صنعتی تهران درنظردارد پروژه ساخت ۶۰۰ منهول بازدید و نصب انشعابات فاضلاب را از طریق مناقصه به پیمانکار واجد صلاحیت واگذار نماید.
خرید اسناد تا پایان وقت اداری ۸۳/۱۰/۷
تسلیم پیشنهاد قیمت پایان وقت اداری ۸۳/۱۰/۸
محل پروژه: شهرک صنعتی شمس آباد-کیلومتر ۴۵ جاده (تهران-قم) جنب شهر حسن آباد
برای خریدوتحویل اسناد مناقصه حداکثرتا مهلت مقرر به دبیرخانه شرکت به نشانی: تهران، خیابان خالد اسلامبولی، خیابان هفتم، پلاک ۶ مراجعه نمایید.
شرکت شهرکهای صنعتی تهران

افزایش تولید شیر خام زمینه ساز رشد سرانه مصرف سال ۱۳۸۳
پگاه
آگهی مناقصه عمومی شماره ۱۲
شرکت شیر پاستوریزه پگاه همدان در نظر دارد، یک دستگاه دیزل ژنراتور مورد نیاز خود را از طریق انجام مناقصه عمومی خریداری نماید. متقاضیان شرکت در مناقصه می توانند برای دریافت برگ شرایط مناقصه همه روزه به استثنای روزهای تعطیل به نشانی: همدان، بلوار فرودگاه، شرکت شیر پاستوریزه پگاه همدان مراجعه و پیشنهادات خود را در پاکتهای لاک و مهر شده حداکثر تا پایان وقت اداری روز پنجشنبه مورخ ۸۳/۱۰/۹ به دبیرخانه این شرکت تسلیم و رسید دریافت نمایند.
شماره تلفن تماس: ۲۵۳۴۶۰۴-۰۸۱۱
شرکت شیر پاستوریزه پگاه همدان

Taking News Views Further
روزنامه انگلیسی زبان ایران دیلی
پخش: آگهی ۸۷۵۳۲۹۴ / ۸۷۵۴۱۱۹ / ۸۷۵۷۷۰۲
RAN DAILY